

Od hlasov k činom: Začleňovanie žiakov a ich rodín do rozhodovania v oblasti vzdelávania

Záverečná súhrnná správa

EUROPEAN AGENCY
for Special Needs and Inclusive Education

OD HLASOV K ČINOM

Začleňovanie žiakov a ich rodín do rozhodovania v
oblasti vzdelávania

Záverečná súhrnná správa

Európska agentúra pre rozvoj špeciálneho a inkluzívneho vzdelávania (ďalej len „agentúra“) je nezávislou a samosprávnou organizáciou. Agentúru spolufinancujú ministerstvá školstva jej členských krajín a Európska komisia prostredníctvom operačného grantu v rámci vzdelávacieho programu Európskej únie (EÚ).

Spolufinancovaný
Európskou úniou

Financované Európskou úniou. Názory a stanoviská uvedené vyššie sú výlučne názormi autora (autorov) a nevyjadrujú nevyhnutne názory a stanoviská Európskej únie alebo Európskej komisie. Za tieto názory a stanoviská nenesie Európska únia ani Európska komisia zodpovednosť.

Názory vyjadrené akoukoľvek osobou v tomto dokumente nemusia nutne predstavovať oficiálne názory agentúry, jej členských krajín alebo Komisie.

© European Agency for Special Needs and Inclusive Education 2023

Redaktori: Anthoula Kefallinou a Diana Murdoch

Táto publikácia je dispozíciou v rámci otvoreného prístupu. To znamená, že k nej máte voľný prístup, môžete ju používať a ďalej šíriť, ak náležitým spôsobom uvediete Európsku agentúru pre rozvoj špeciálneho a inkluzívneho vzdelávania ako jej autora. Viac informácií nájdete v politike otvoreného prístupu agentúry na stránke:

www.european-agency.org/open-access-policy.

Túto publikáciu môžete citovať nasledovne: Európska agentúra pre rozvoj špeciálneho a inkluzívneho vzdelávania, 2023. *Od hlasov k činom: Začleňovanie žiakov a ich rodín do rozhodovania v oblasti vzdelávania – Záverečná súhrnná správa.* (A. Kefallinou a D. Murdoch, red.). Odense, Dánsko

Toto dielo podlieha licencií **Creative Commons Uvedte pôvod – Nepoužívajte komerčne – Nespracováajte 4.0 Medzinárodná**. Túto publikáciu nesmiete bez súhlasu agentúry upravovať ani preložiť.

V záujme lepšej prístupnosti je táto správa k dispozícii v 25 jazykoch a v prístupnom elektronickom formáte na webových stránkach agentúry: www.european-agency.org

Toto je preklad pôvodného textu v anglickom jazyku. V prípade pochybností o presnosti informácií v preklade si prečítajte pôvodný text v anglickom jazyku.

ISBN: 978-87-7599-064-2 (elektronická verzia)

Sekretariát

Østre Stationsvej 33
DK-5000 Odense C Denmark
Tel.: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Kancelária v Bruseli

Rue Montoyer, 21
BE-1000 Brussels Belgium
Tel.: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

Obsah

Úvod	5
Fáza č. 1: Vytvorenie rámca VIA pre zmyslupnú participáciu na inkluzívnom vzdelávaní	6
<i>Kľúčové zistenia zo zhodnotenia politiky</i>	6
<i>Kľúčové zistenia z prehľadu literatúry</i>	7
Fáza č. 2: Zavedenie rámca VIA do praxe	10
Súbor nástrojov Od hlasov k činom	12
Kľúčové posolstvá pre tvorcov politik	13
Záverečné poznámky	15
Literatúra	16

Úvod

Podpora participácie žiakov a rodín na rozhodovaní a tvorbe politík je pre európske a medzinárodné organizácie prioritou. No miera, v akej sa skutočne zohľadňujú názory žiakov a ich rodín pri dôležitých rozhodnutiach, ktoré ich ovplyvňujú, zostáva rozdielna.

V rámci aktivity **Od hlasov k činom** (Voices into Action/VIA), ktorú realizovala Európska agentúra pre rozvoj špeciálneho a inkluzívneho vzdelávania (agentúra), sa skúmalo, ako možno zmysluplným spôsobom zapojiť hlasy žiakov a ich rodín do rozhodovacích procesov v oblasti vzdelávania. Išlo o reakciu na požiadavku členov predsedníctva z členských krajín agentúry v súlade s medzinárodnými výzvami a iniciatívami v záujme väčšej medzigeneračnej participácie účastníkov na rozhodovaní v oblasti vzdelávania.

Projekt VIA mal dva hlavné ciele:

- vytvoriť základy a určiť dôvody pre všeobecne uznávanú potrebu zapájať do rozhodovania hlas žiakov a ich rodín;
- zistiť, akým spôsobom by tvorcovia politík a ostatní účastníci mohli túto potrebu naplniť v praxi v rôznych krajinách a v rôznych kontextoch.

Uvedené ciele boli splnené v rámci dvoch po sebe nasledujúcich fáz. Fáza č. 1 pozostávala z prehľadu literatúry, analýzy spôsobov, akými v predchádzajúcej práci agentúry prebiehalo zapájanie hlasu žiakov a rodín, ako aj zo zhromažďovania relevantných príkladov z jednotlivých krajín. Fáza č. 2 zahŕňala podrobnejšie aktivity v troch krajinách (Island, Malta a Nórsko) s cieľom identifikovať a prakticky overiť účinné spôsoby zapájania žiakov a rodín.

Výsledkom fázy č. 1 a 2 boli tieto výstupy:

- **prehľad literatúry** ako koncepčný a empirický základ pre VIA (Európska agentúra, 2022a)
- **súhrnná správa**, v ktorej sú podrobne uvedené všetky činnosti v rámci VIA a hlavné zistenia (Európska agentúra, 2022b)
- **súbor nástrojov Od hlasov k činom** ako praktický online zdroj, ktorý poskytuje usmernenia pre prijímanie opatrení
- **infografika**, ktorá znázorňuje rámec VIA pre zmysluplnú participáciu na inkluzívnom vzdelávaní a kľúčové posolstvá aktivity
- video, ktoré prezentuje hlas žiakov, rodín a tvorcov politík na podujatí VIA
- predmetná záverečná správa, v ktorej je zhrnutá metodika a hlavné výsledky aktivity.

Fáza č. 1: Vytvorenie rámca VIA pre zmyslupnú participáciu na inkluzívnom vzdelávaní

V priebehu fázy č. 1 (2021) tím agentúry preskúmal odbornú literatúru o politikách vrátane literatúry z akademického výskumu s cieľom vytvoriť pevný koncepčný a empirický základ pre VIA. Takisto zhromaždil a zanalyzoval príklady aktívneho zapájania žiakov a rodín do rozhodovania, pričom vychádzal z predchádzajúcej činnosti agentúry a jej devätnástich členských krajín.

Výsledkom uvedenej činnosti je **Prehľad literatúry pre VIA** (Európska agentúra, 2022a), ktorý poskytuje zdôvodnenie a kľúčové dôkazy, pokiaľ ide o zmyslupné spôsoby zapájania hlasu žiakov a rodín do rozhodovania o vzdelávaní.

Zistenia z prehľadu politik a literatúry jasne naznačujú čoraz väčšiu akceptáciu skutočnosti, že začleňovanie hlasov žiakov a rodín do rozhodovania o vzdelávaní je dôležité. Chýbajú však poznatky a zručnosti pre jeho realizáciu v praxi, a to v rôznych kontextoch a s rôznymi účastníkmi.

 My sme tí, ktorí do školy reálne chodíme; naše hlasy by mali byť najdôležitejšie.

(zástupca žiakov, podujatie v rámci VIA)

Kľúčové zistenia zo zhodnotenia politiky

- Právo detí, aby pri riešení záležitostí, ktoré majú na nich vplyv, boli ich názory vypočuté a zohľadnené, sa vzťahuje na VŠETKY deti. Prechod od akceptovania pozície detí ako aktérov až po reálne uplatňovanie tohto práva z ich strany si vyžiadal 30 rokov sústavnej práce na politikách a školskej praxi.
- Je potrebné radiť sa s rodinami a v rámci konečného rozhodovania sa v prvom rade vždy zohľadňuje zásada „najlepšieho záujmu dieťaťa“.
- Deti majú právo na usmernenie a podporu zo strany organizácií, inštitúcií a spoločností. Toto právo majú aj rodiny pri plnení svojich povinností voči deťom.

- Zosúladienie politík a spolupráce medzi účastníkmi zohrávajú pri zabezpečení práv detí, rodičov a rodín kľúčovú úlohu.
- Krajiny sa musia zaviazat' k systematizácii a tvorbe účinných procesov na zabezpečenie participácie a interakcie žiakov a rodín v súčinnosti so všetkými inštitúciami a účastníkmi pri všetkých záležitostiach, ktoré sa týkajú detí.

Kľúčové zistenia z prehľadu literatúry

- Aj keď sa v rámci množstva literatúry o vzdelávaní veľa hovorí o potrebe načúvať hlasom žiakov a zvyšovať povedomie o ich názoroch, naďalej existuje priepasť medzi výskumom a praxou.
- O nedostatku etických prístupov svedčí nerovnováha síl, nedostatočná jednoznačnosť cieľov, metód a výsledkov, ako aj marginalizácia a umlčovanie niektorých hlasov.
- Vo všeobecnosti sa výskum venuje najmä zapájaniu na úrovni školy alebo triedy, pričom zapájanie do rozhodovania na úrovni politík dostáva menší priestor.
- Vo výskumnej literatúre sa príliš neskúma medzigeneračná participácia alebo zapojenie komunity do vzdelávania.
- Výskum v prípade dospelých a žiakov, ktorí sú ohrození vylúčením, prebieha izolovane v tzv. „silách“ a vychádza z rôznych klasifikácií a označení.
- Aktívna účasť viacerých skupín, ktoré sú ohrozené vylúčením, na participatívnom výskume je obmedzená.
- Väčšie využívanie zdrojov, ktoré ponúkajú podporné a digitálne technológie, ako aj mimovládne organizácie a organizácie občianskej spoločnosti, by mohli priniesť výrazné zmeny do metód výskumu v tejto oblasti.

Ďalšia činnosť počas fázy č. 1 vyústila do vypracovania rámca VIA pre zmyslupnú participáciu na inkluzívnom vzdelávaní. Tento rámec, ktorý zobrazuje **Infografika VIA**, má štyri základné prvky: **Priestor**, **Hlas**, **Publikum** a **Vplyv**. Tieto prvky boli prevzaté z **modelu participácie detí**, ktorý vytvorila profesorka Laura Lundy z Kráľovskej univerzity v Belfaste (**Lundy, 2007**).

Rámec VIA aplikoval Lundyovej model na vzdelávací kontext a rozšíril ho tak, aby okrem detí a mladých ľudí zahŕňal aj rodiny. Vychádzal aj z iných teoretických modelov v oblasti zapájania žiakov a rodín s cieľom začleniť aj širšie etické aspekty (napr. činnosti organizácie **UNICEF, 2020**).

Tieto štyri prvky medzi sebou spolupracujú interaktívnym a iteratívnym spôsobom.

Priestor sa všeobecne chápe ako príležitosť na vyjadrenie názorov v bezpečnom a inkluzívnom prostredí.

Hlas znamená spôsob, ako môžu účastníci vyjadriť svoje názory. Jeho cieľom je zabezpečiť, aby každý mohol vyjadriť svoj názor spôsobom, ktorý je prístupný, relevantný, vhodný a zmysluplný pre každého jednotlivca alebo skupinu.

Vplyv predstavuje spôsob, akým sa názory pretavia do rozhodnutí a následných zmien, čím sa zabezpečí zmysluplná participácia.

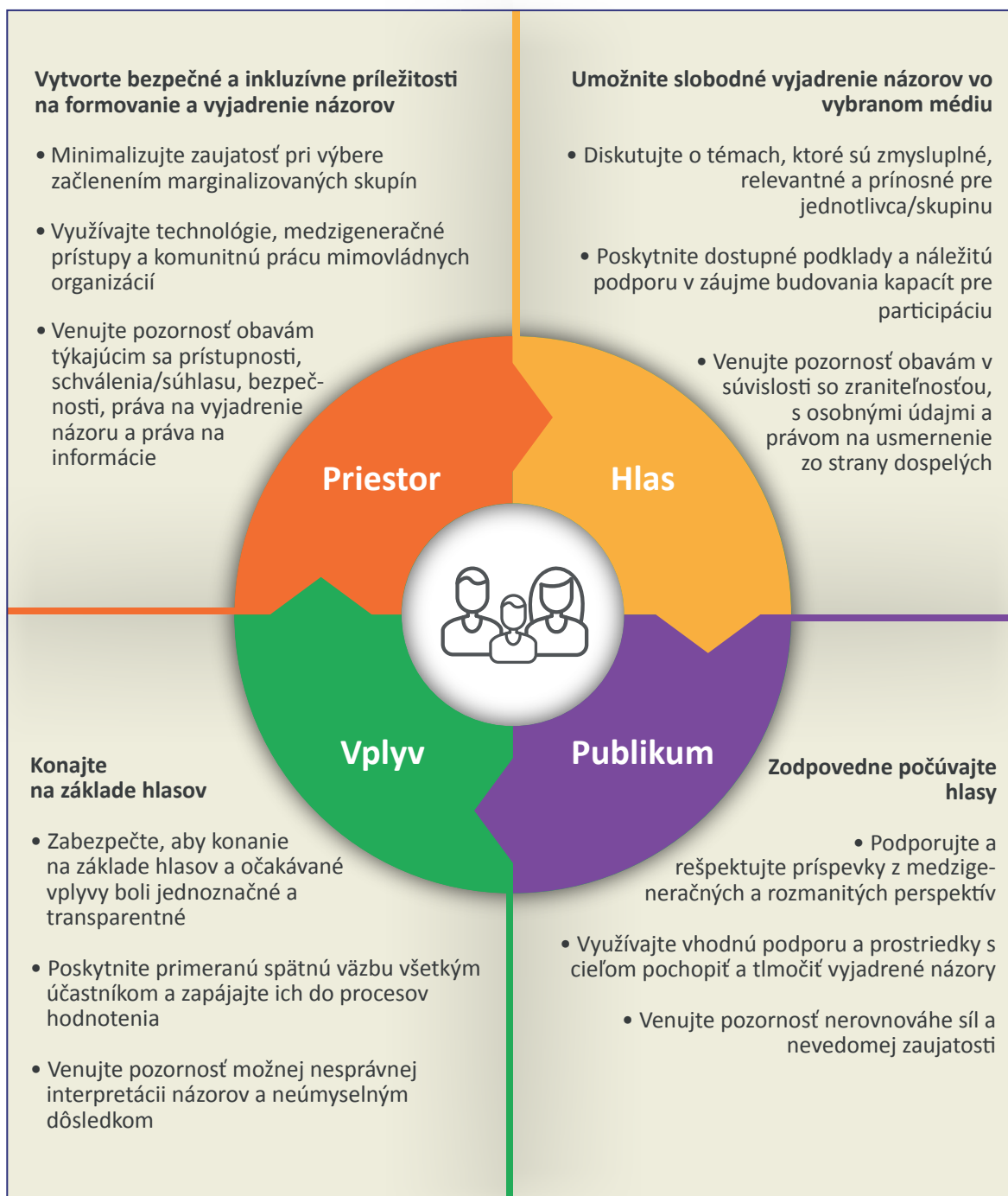

Publikum zahŕňa úlohu poslucháča pri prezentovaní názorov. Poslucháči musia byť v postavení, ktoré im umožňuje zodpovedne komunikovať názory ostatných.

Etický prístup prechádza cez všetky aspekty uvedeného rámca s cieľom zvýšiť povedomie o otázkach, ako je schválenie, súhlas, prístupnosť, zraniteľnosť, bezpečnosť, nerovnováha síl, zaujatosť a transparentnosť, vrátane ich riešenia.

Rámec VIA

Obrázok 1. Rámec VIA pre zmysluplnú participáciu na inkluzívnom vzdelávaní: kľúčové prvky a etické aspekty

Fáza č. 2: Zavedenie rámca VIA do praxe

Vo fáze č. 2 (2022) zástupcovia z Islandu, Malty a Nórska pôsobili v rámci malej skupiny a zapájali sa do interaktívnych aktivít v jednotlivých krajinách so žiakmi a rodinami. Metodika vychádzala z rámca VIA, ktorý slúžil ako praktický sprievodca týmito aktivitami. Cieľom zapojenia krajín bolo:

- vypracovať a overiť praktické aspekty rámca VIA vo vzťahu ku kľúčovým prvkom, t. j. Priestor, Hlas, Publikum a Vplyv;
- prispieť k vypracovaniu súboru nástrojov VIA.

Každá krajina si zvolila vlastnú tému a najvhodnejší spôsob práce s účastníkmi na národnej alebo miestnej úrovni. Podpora tímu VIA spočívala v tom, že krajinám boli poskytnuté reflektívne otázky na základe rámca VIA, ktoré ich previedli každou etapou. V závislosti od vybranej témy a účastníkov tím VIA poskytol aj ciele praktické zdroje (t. j. nástroje, usmernenia a vhodné metodiky).

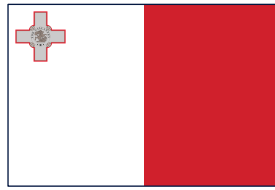
Po úvodných skupinových diskusiách každá krajina vypracovala a uskutočnila naplánovanú aktivitu v rámci svojho vnútroštátneho kontextu. Cieľom všetkých troch krajín bolo preskúmať skúsenosti s participáciou zo strany žiakov a rodín prostredníctvom rôznych aktivít zameraných na zisťovanie názorov, napr. v rámci vzdelávacích prechádzok, fokusových skupín, rozhovorov alebo pozorovaní.

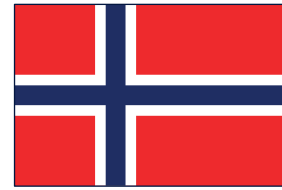
Island

Vzdelávacie prechádzky a
fokusové skupiny so
žiakmi

Malta

Rozhovory s rodinami
Aktivity so žiakmi

Nórsko

Pozorovania
Prieskum medzi žiakmi
Rozhovory s tvorcami politík

Obrázok 2. Aktivity v troch krajinách

Aktivity na Islande boli konkrétne zamerané na posúdenie sľubnej iniciatívy, ktorá sa v minulosti uskutočnila v rámci menšej školy s vysokým podielom žiakov z radov migrantov. Na Malte sa hodnotila implementácia politiky zameranej na vytváranie prostredí pre žiakov s autizmom v školách v hlavnom prúde vzdelávania, a to na základe získavania podnetov od žiakov vzdelávaných v takomto prostredí a rozhovorov s ich rodičmi. Nórsko vyhodnocovalo procesy a štruktúry v oblasti konzultácií, ktoré boli zavedené na národnej úrovni so zástupcami žiakov a tvorcami politík.

 V mnohých prípadoch sa na nás, ktorí máme zdravotné postihnutie, očividne zabúda pri diskusii o našich životoch.

(Cologon, 2020, s. 2)

Napriek rozdielom v cieľoch, rozsahu a kontexte týchto aktivít v jednotlivých krajinách vyplynuli zo skupinových diskusií a reflexií **spoločné témy**, pričom všetky súviseli s dosiahnutím zmysluplnej participácie:

- Bez ohľadu na účel načúvania by hlasy mali pochádzať od rôznych žiakov/rodín s **viacerými identitami a rozmanitými skúsenosťami** v rôznych prostrediach, a nie od homogénnej skupiny.
- Osobitnú pozornosť treba venovať **opačným a protichodným názorom**, ktoré sa vyskytujú medzi rôznymi skupinami žiakov/rodín.
- Praktické a etické problémy vznikajú v súvislosti s **anonymitou** a získavaním **informovaného súhlasu** resp. súhlasu, najmä pri oslovovaní žiakov s rôznymi typmi potrieb resp. s obmedzeniami z hľadiska prístupnosti.
- Rozhodnutia a zmeny môže byť potrebné robiť „na mieste“ vzhľadom na časové obmedzenia alebo **neočakávané udalosti**. Organizovanie osobných stretnutí žiakov z celej krajiny môže byť náročné na čas a zdroje a vyžaduje si dôkladné plánovanie.
- **Školy a pedagogickí pracovníci** môžu pomôcť pri prejavení hlasu žiakov a rodín.

- Osobitnú pozornosť treba venovať zabezpečeniu zmysluplnej participácie tých, ktorí sú **zraniteľní, marginalizovaní** alebo ktorých hlasy sú zriedka vypočuté.

Týmto spoločnými témami boli potvrdené kľúčové aspekty rámca VIA a **kľúčové posolstvá** celej aktivity.

Prispôsobenie aktivít v oblasti participácie svojmu vlastnému kontextu s podporou agentúry prinútilo krajiny premýšľať o procese **systematickejším a reflexívnejším spôsobom**, s jednoznačným dôrazom na etické otázky vo všetkých etapách aktivít.

Uplatňovanie rôznych aspektov rámca umožnilo krajinám premýšľať o participácii iným spôsobom. Ako uviedol zástupca Malty:

 Ak by ste aj mali určité výhrady a prípadne by ste si mysleli, že ide o skutočnú výzvu – pri plánovaní pozícií a dokonca aj pri „záložných plánoch“ si však uvedomíte, že týmto hlasom MÔŽETE skutočne načúvať.

(člen predsedníctva za Maltu)

Súhrnná správa (Európska agentúra, 2022b) obsahuje ďalšie podrobnosti o činnosti krajín. Môže byť obzvlášť zaujímavá pre krajiny, ktoré sa snažia presadzovať zmysluplnú participáciu.

Súbor nástrojov Od hlasov k činom

Po ukončení aktivít v jednotlivých krajinách boli všetky zistenia, kľúčové posolstvá, praktické materiály a zdroje z oboch fáz VIA zhromaždené v rámci online súboru nástrojov s otvoreným prístupom. **Súbor nástrojov Od hlasov k činom** poskytuje praktické prístupy k spolupráci so žiakmi a s rodinami. Uvádza, ako konať na základe ich hlasov a reálne zohľadniť ich názory pri rozhodovaní. Obsahuje príklady z členských krajín agentúry a odkazy na príslušné činnosti a výstupy agentúry, ako aj na kľúčový výskum, politiky a iniciatívy z rôznych medzinárodných organizácií.

Súbor nástrojov je dynamický zdroj určený na podporu rôznych účastníkov na všetkých úrovniach systému vzdelávania, aby sa mohli stať aktérmi zmien vo svojich školách, komunitách, regiónoch a krajinách. Medzi týchto účastníkov môžu patriť:

- žiaci, rodiny, odborníci z praxe a výskumní pracovníci
- vedúci predstavitelia miestnych škôl a komunít
- regionálne a samosprávne orgány
- neziskové organizácie
- tvorcovia politík na národnej úrovni.

Členské krajiny agentúry môžu naďalej pridávať príklady zmysluplnej participácie z ich vlastného prostredia.

Súbor nástrojov bol spustený na podujatí VIA v Belehrade v Srbsku v máji 2023. Zúčastnilo sa na ňom viac než 80 tvorcov politik, žiakov a zástupcov rodín z členských krajín agentúry. Bol predstavený prehľad činnosti VIA, pričom účastníci sa zapojili do interaktívnych aktivít, v rámci ktorých diskutovali o problémoch a výzvach spojených s umožnením zmysluplnej participácie. V rámci podujatia bolo vytvorené video s hlasmi dospelých účastníkov a žiakov, ktorí vyjadrili svoje názory k participácii na aktivite VIA.

Obrázok 3. Spoločná prezentácia žiaka a tvorca politiky na podujatí VIA

Kľúčové posolstvá pre tvorcov politik

Dôkazy z aktivity VIA ukazujú, že aj keď je participácia žiakov a rodín na rozhodovaní naliehavou témou v agende tvorcov vzdelávacích politik, do praxe sa zatiaľ tieto politiky nepremietli. V záujme dosiahnutia udržateľnej zmeny musia **tvorcovia politik otvoriť dialóg** s cieľom zabezpečiť, aby sa hlasy žiakov a rodín stali súčasťou procesu zmeny.

Aktivita VIA identifikovala **osem kľúčových posolstiev** v záujme zabezpečenia zmysluplnej participácie žiakov a rodín. Hoci sú tieto posolstvá určené tvorcovi politik a iným odborníkovi a organizáciám s príslušnými právomocami, môžu slúžiť ako referenčné východiská pre všetkých účastníkov v oblasti vzdelávania.

1. Systematizovať procesy v záujme zmysluplnej participácie žiakov a rodín na národnej, regionálnej a miestnej/komunitnej úrovni

Politiky súvisiace s právami žiakov a rodín by mali obsahovať jednoznačné procesy realizácie v rámci celého vzdelávacieho systému, ktoré budú vypracované na základe medzisektorovej spolupráce. V rámci celého procesu je dôležité uznať úlohu rodín pri podpore a vytváraní podmienok pre hlasy žiakov, aby mohli byť pri prijímaní rozhodnutí vypočuté a zohľadnené.

2. Zvýšiť participáciu na tvorbe právnych predpisov a politik

Participácia žiakov a rodín na úrovni politik musí byť skutočná, nie symbolická. Musí aktívne zahŕňať skupiny a jednotlivcov, ktorí doteraz nemohli ovplyvňovať rozhodnutia na úrovni politik, ktoré sa týkajú ich samotných, resp. ich rovesníkov, škôl a komún.

3. Uplatňovať etické prístupy vo všetkých etapách participácie

Etické prístupy sa vzťahujú na otázky súhlasu účastníkov, bezpečnosti a súkromia. Zohľadňujú spôsob, akým sa hlasy získavajú, zaznamenávajú, oznamujú a uplatňujú, či sú tieto prístupy prospešné pre žiakov a/alebo rodiny, resp. do akej miery sa informácie odovzdávajú otvoreným spôsobom. Dôležitým aspektom je potreba riešiť nerovnováhu síl v rámci participácie.

4. Identifikovať a začleniť marginalizované, nevypočuté a umlčané hlasy

Tvorcovia politik by mali spolupracovať so školami a komunitami v záujme identifikovania a začlenenia hlasov osôb z marginalizovaných skupín. Mali by rozoznať vzájomnú prepojenosť medzi mladými ľuďmi a dospelými osobami a uznať úlohu rodín pri rozvíjaní a potvrdzovaní hlasov žiakov v otázkach vzdelávania.

5. Uvedomovať si komplexnosť rôznych skupín a prelínajúcich sa identít

Všetci účastníci by mali mať na pamäti, že skupiny sú tvorené jedinečnými osobnosťami. Je nevyhnutné zohľadniť, že v prípade žiakov a ich rodín vstupuje do hry viacero identít a kontextov, ktoré sa prelínajú a formujú ich perspektívy. Aj žiaci alebo rodiny s podobnými charakteristikami alebo „nálepkami“ majú svoje vlastné skúsenosti a názory. Tento prístup môže viesť k zmenám, ktoré budú prospešné pre všetkých žiakov a všetky rodiny.

6. Využívať širokú škálu modelov, prístupov a zdrojov, ktoré umožnia zmysluplnú participáciu pre všetkých

Vzhľadom na rôznorodosť žiakov a rodín je dôležité čerpať z rôznych zdrojov a zabezpečiť rovnosť v každej etape. Organizátori programov a tvorcovia politík môžu pri navrhovaní participatívnych aktivít v rámci politík a praxe uplatňovať rôzne koncepčné modely. V mnohých prípadoch takéto modely obsahujú body na reflexiu a diskusiu, ako aj praktické úvahy a usmernenia. Technológie ponúkajú flexibilitu, ktorou možno podporiť zmysluplnú participáciu rôznymi spôsobmi.

7. Budovať kapacity pre zmysluplnú participáciu a aktívne načúvanie

Účastníci vo vedúcich pozíciách zodpovedajú nielen za podporovanie príležitostí v oblasti zmysluplnej participácie na všetkých úrovniach, ale aj za budovanie schopnosti participácie u žiakov a rodín. Je nevyhnutné vhodným spôsobom podporovať žiakov a rodiny v rozvíjaní svojich vedomostí, zručností a porozumenia, ktoré participácia vyžaduje.

8. Podporovať vzťahy s mimovládnyimi organizáciami a organizáciami občianskej spoločnosti

Záujmové skupiny, združenia a miestne a medzinárodné organizácie sú dôležitými článkami pri zvyšovaní povedomia o právach a potrebách prehliadaných skupín. Tieto organizácie často uskutočňujú výskum v danej oblasti a vytvárajú dostupné a praktické zdroje na tému hlasov a participácie. Takéto zdroje, z ktorých niektoré tvoria súčasť **súboru nástrojov VIA**, možno použiť pri rozhodovaní a tvorbe politík v oblasti inkluzívneho vzdelávania. Možný prínos vytvárania synergií a spôsobov spolupráce s týmito sektormi je pre tvorcov politík dôležitým faktorom.

Záverečné poznámky

Aktivitou VIA sa preukázalo niekoľko spôsobov, pomocou ktorých sa participatívna tvorba politík v oblasti vzdelávania môže stať zmysluplnou a udržateľnou. Prostredníctvom tejto aktivity bol navrhnutý rámec VIA pre zmysluplnú participáciu na inkluzívnom vzdelávaní, ktorý je súčasťou súboru nástrojov VIA, ako nástroj na reflexiu, pomocou ktorého môžu účastníci riešiť výzvy a prekážky, ktoré bránia presadzovaniu participácie v rozhodovacích procesoch.

VIA zdôrazňuje význam **medzigeneračných prístupov**, v rámci ktorých spolupracujú žiaci, rodiny a tvorcovia vzdelávacích politík na všetkých úrovniach. Pokrok možno dosiahnuť **politickým prístupom zhora-nadol, ktorý je podporený iniciatívami zdola-nahor** na miestnej úrovni a na úrovni škôl.

Tento kombinovaný prístup prináša možnosti v oblasti zvyšovania povedomia o marginalizovaných a mlčiach hlasoch a podporovania ich aktívnejšej participácie. Zároveň ponúka demokratickejší a priamejší spôsob navrhovania a realizácie politík, a to

zapojením tvorcov politík do interaktívnych aktivít so žiakmi a rodinami na miestnej úrovni, ktoré sa zameriavajú na ich hlas.

Dúfame, že aktivita VIA a jej kľúčové posolstvá pre systematickejšie zapájanie žiakov a rodín do rozhodovania o vzdelávaní môžu prispieť k vytvoreniu skutočnej kultúry načúvania a konania na základe hlasov.

Literatúra

Cologon, K., 2020. 'Is inclusive education really for everyone? Family stories of children and young people labelled with "severe and multiple" or "profound" "disabilities"' [Je inkluzívne vzdelávanie skutočne pre všetkých? Rodinné príbehy detí a mladých ľudí s „ťažkým a viacnásobným“ alebo „závažným“ „zdravotným postihnutím“], *Research Papers in Education*, 37 (3), 395–417

Európska agentúra pre rozvoj špeciálneho a inkluzívneho vzdelávania, 2022a. *Voices into Action – The Voices of Learners and their Families in Educational Decision-Making: Literature Review [Od hlasov k činom – Hlasy žiakov a ich rodín v rámci rozhodovania o vzdelávaní: Prehľad literatúry]*. (D.C. Murdoch, A. Mangiaracina a A. Kefallinou, red.). Odense, Dánsko

Európska agentúra pre rozvoj špeciálneho a inkluzívneho vzdelávania, 2022b. *Voices into Action: Promoting learner and family participation in educational decision-making [Od hlasov k činom: Presadzovanie participácie žiakov a rodín na rozhodovaní o vzdelávaní]*. (A. Kefallinou, D.C. Murdoch, A. Mangiaracina a S. Symeonidou, red.). Odense, Dánsko

Lundy, L., 2007. "Voice" is not enough: Conceptualising Article 12 of the United Nations Convention on the Rights of the Child' [„Hlas“ nestačí: Konceptualizácia článku 12 Dohovoru Organizácie Spojených národov o právach dieťaťa], *British Educational Research Journal*, 33 (6), 927–942

UNICEF, 2020. *Engaged and Heard! Guidelines on Adolescent Participation and Civic Engagement [Zapojení a vypočutí! Usmernenia k participácii a občianskej angažovanosti mladých ľudí]*. New York: UNICEF

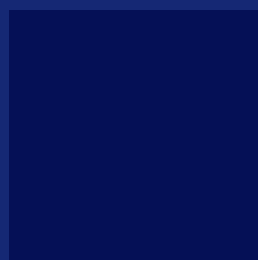

Sekretariát:

Østre Stationsvej 33
DK-5000
Odense C
Denmark
Tel.: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Kancelária v Bruseli:

Rue Montoyer 21
BE-1000
Brussels
Belgium
Tel.: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org